Webversie rede Dies Natalis 2026, rector magnificus prof dr ir Jantine Schuit

(gesproken woord telt)

Beste aanwezigen, hier in de Aula en iedereen die meekijkt via de livestream.

Wat ontzettend fijn om hier samen te zijn, op de 113e verjaardag van onze universiteit.

Tijdens deze dag is het beeld hierachter mij wel een paar keer langsgekomen. En ook heeft u dit in de afgelopen dagen buiten kunnen zien. Aan het einde van de middag verschijnen grote zwermen spreeuwen. Vaak boven velden en open water. Zeker in deze tijd van het jaar. Tienduizenden vogels die samen bewegen en voortdurend van vorm veranderen. De wolk trekt samen en rekt weer uit, kantelt, zakt weg en schiet omhoog. Een draai die ergens begint, loopt in een fractie van een seconde door de hele zwerm. Vrijwel nooit botst één vogel tegen een andere.

Wat brengt zo'n zwerm in beweging? En wat houdt hem bij elkaar?

Het afgelopen jaar sprak ik veel mensen binnen en buiten onze universiteit. Deze gesprekken gingen vaak over de veranderingen die op ons afkomen en die ons raken. Gesprekken over nieuwe kansen en mogelijkheden, maar ook over zorgen. Wat betekenen deze veranderingen voor de manier waarop ik mijn werk doe?

Onderzoekers vroegen mij of nieuwsgierigheid gedreven onderzoek nog wel telt. Of gaat het vooral nog om engagement en impact? Studenten spraken over hun welzijn en studiedruk. Met mijn collega-rectoren sprak ik over academische vrijheid en hoe enorm belangrijk het is om deze te borgen. Veel gesprekken binnen onze community gingen ook over de snelheid waarmee AI zich ontwikkelt. En hoe het onderwijs, onderzoek en werk hierdoor verandert. Wat betekent dit voor de kwaliteit van ons onderwijs, en hoe bereiden we onze studenten goed voor op een toekomst waarin AI nu al hun studie en straks ook hun werk beïnvloedt?

In de verschillende gesprekken, was er steeds een terugkerende vraag:

Hoe vinden we onze weg in een wereld die steeds complexer lijkt te worden? Hoe blijven we relevant?

De vraagstukken en omstandigheden van vandaag zijn inderdaad anders dan in de tijd dat de Erasmus Universiteit als Hogeschool begon. Het hoger onderwijs is nu veel toegankelijker en internationaler dan 100 jaar geleden. Tegelijkertijd wordt er nu, anders dan vroeger, van ons verwacht dat wij naast het geven van onderwijs ook innovatie en maatschappelijke oplossingen bieden.

Ook binnen de universiteit verandert veel. Wij moeten onze kwaliteit en toegankelijkheid behouden, terwijl financiering en instroom van studenten schaarser worden.

En dan zijn er nog andere ontwikkelingen die ons raken. Geopolitieke verhoudingen verschuiven, desinformatie neemt toe. We maken ons zorgen over klimaat, gezondheid en kansenongelijkheid.

Al deze ontwikkelingen staan niet los van elkaar. Een technologische ontwikkeling heeft gevolgen voor hoe mensen leven en werken. Gezondheidsvraagstukken raken economie, de samenleving en ons als mens. Klimaatvraagstukken vragen niet alleen om technische oplossingen, maar ook om gedragsverandering, maatschappelijke keuzes en juridische kaders.

De werkelijkheid houdt zich niet aan de grenzen van onze disciplines.

In discussies over maatschappelijke uitdagingen gaat het vaak al snel over oplossingen. Dat is begrijpelijk. De vraagstukken waarvoor we staan zijn urgent. We willen Science That Matters. Wetenschap die bijdraagt aan een veerkrachtige toekomst. Maar voor mij begint wetenschap die ertoe doet nog een stap eerder, bij het stellen van vragen. Hoe werkt dit? Waarom gebeurt dit? Wat weten we nog niet?

Dit nieuwsgierigheid gedreven ofwel ongebonden onderzoek ontwikkelt kennis zonder dat de toepassing vooraf vastligt. Veel van de kennis waar we vandaag op bouwen, is ooit ontstaan vanuit nieuwsgierigheid. Vanuit vragen waarvan niemand wist waar ze uiteindelijk toe zouden leiden, maar vaak later de basis waren voor grote doorbraken.

Maar ook is het stellen van kritische vragen waardevol omdat het in het belang is van de samenleving en onze democratie. Onderzoek moet ook onderwerpen kunnen bestuderen waarvan de uitkomsten onwelgevallig zijn, of ongemakkelijk. Daarom maken we daar als universiteit ook bewust ruimte voor. We zetten extra middelen in voor ongebonden onderzoek. En we helpen onderzoekers actief om persoonlijke beurzen te verwerven, met begeleiding en mentoring. Juist die beurzen geven onderzoekers de vrijheid om zelf te bepalen wat zij willen onderzoeken.

Eén van de meest waardevolle kenmerken van een universiteit is dat je hier mensen tegenkomt die anders naar de wereld kijken dan jijzelf. Mensen met een andere achtergrond, cultuur, visie op de wereld en op wetenschap.

In het niet direct met elkaar eens zijn, schuilt een kracht. Een perspectief inbrengen waar nog niemand aan heeft gedacht of een vraag stellen kan je gedachtengoed van richting veranderen. Dat is niet altijd comfortabel, maar wel heel waardevol.

Tegelijkertijd zie ik, net als veel anderen, hoe gemakkelijk het is om vooral mensen op te zoeken die ongeveer hetzelfde denken als wijzelf. De echo van ons eigen geluid. Dat is heel menselijk. Maar één van de belangrijkste opdrachten van een universiteit is om juist die ontmoeting met andere perspectieven mogelijk te maken. En van elkaar te leren.

Dat completere beeld hebben we hard nodig. Ook bij innovatie. Als we oplossingen willen die ook in de praktijk standhouden, dan is kennis over gedrag, organisaties, businessmodellen en recht noodzakelijk. De grote uitdagingen van deze tijd vragen niet om minder specialisatie. Ze vragen om de bereidheid om specialistische kennis met elkaar te verbinden.

Kennis krijgt betekenis wanneer zij in beweging komt. Tussen disciplines. Tussen wetenschap en praktijk. Tussen mensen met verschillende ervaringen en achtergronden.

Dat is waar onze universiteit sterk in is. Een universiteit van gezondheid, gedrag, economie, recht en business, precies de gebieden die nodig zijn om technologie te laten werken voor mensen en de samenleving. We brengen die perspectieven samen. Dat doen we binnen onze eigen gemeenschap, maar ook samen met partners in de stad Rotterdam, de regio en daarbuiten.

We doen dit samen met Leiden en Delft, partners in Europa en in onze open innovatienetwerken. Het zijn voorbeelden van dezelfde beweging. Neem bijvoorbeeld de Rotterdamse haven. Daar vragen de energietransitie en nieuwe digitale mogelijkheden veel van de mensen die er werken. Samen met publieke en private partners ontwikkelen we onder andere voor deze professionals de komende drie jaar nieuwe leeromgevingen en opleidingen.

Hetzelfde gaan we doen in ons initiële onderwijs. We investeren meer dan ooit in interfacultair en interuniversitair onderwijs. We vernieuwen bestaande opleidingen en ontwikkelen nieuwe opleidingen, minoren en tracks. Er zijn nu 15 initiatieven in totaal. Studenten die de komende jaren bij ons gaan starten, leren met deze programma's samen te werken over vakgebieden heen en te kijken met een open blik naar de problemen van vandaag en morgen. Ik ben echt trots op hoe we dit met elkaar vormgeven.

Bovenstaande ontwikkelingen bieden kansen, maar vragen ook wat van ons allemaal. Voor onderzoekers betekent het dat er ruimte is voor ongebonden onderzoek én maatschappelijke verbinding. Voor docenten betekent het nog meer voorbereiden van studenten op een wereld die voortdurend verandert. Voor collega's in professional services betekent het actief meedenken en bieden van ondersteuning aan deze nieuwe vormen van samenwerking in onderwijs en onderzoek. Voor studenten betekent het een betere voorbereiding op hun toekomst maar ook vraagt het openheid en nieuwsgierigheid als kritische denkers, verantwoordelijke burgers en bruggenbouwers in een samenleving die soms verder uit elkaar lijkt te bewegen.

In een tijd waarin debat soms verhardt en meningen zich terugtrekken in gelijkgestemde groepen, blijft dat misschien wel één van onze belangrijkste verantwoordelijkheden. Nieuwe inzichten ontstaan vaak wanneer verschillende manieren van denken elkaar ontmoeten. Want wetenschap is uiteindelijk een gezamenlijk gesprek.

Daarom blijven we inzetten op dialoog. Het afgelopen jaar voerden we gesprekken over academische vrijheid. Daaruit komen drie bouwstenen: maak academische vrijheid concreet en bespreekbaar, voer het gesprek met medewerkers en studenten in een veilige plek omgeving en zorg voor meer verschillende stemmen aan tafel.

Uit de rapporten die de KNAW vorige maand uitbracht, blijkt hoe belangrijk de rol van universiteitsbestuurders hierin is. Wij moeten borgen dat er voldoende ruimte is voor mensen om dat gesprek te voeren. Ook bij kritiek op eigen beleid. Want een universiteit wordt niet sterker van gelijkgestemdheid, maar van een cultuur waarin meerdere geluiden veilig kunnen klinken.

Vandaag vieren we dat onze universiteit 113 jaar bestaat. In die 113 jaar is veel veranderd. En ook de komende jaren zal veel veranderen. En we moeten hierop inspelen.

Aan het begin van deze speech vroeg ik hoe zo'n spreeuwenzwerm in beweging komt en bij elkaar blijft.

Een draai begint altijd ergens, bij een paar vogels die koers zetten. De anderen reageren daarop, passen zich aan en houden de zwerm bij elkaar. En wie de draai inzet, blijft zelf ook letten op wat er om hem heen gebeurt.

Zo is het ook hier. Het antwoord zit in de wisselwerking. Er is leiderschap nodig. Mensen die koers zetten en verantwoordelijkheid nemen. En er is een gemeenschap nodig die meedenkt, tegenspreekt en mee vormgeeft. Wie richting geeft, blijft luisteren, van anderen leren en bijsturen als de situatie daarom vraagt. Zo draagt iedereen vanuit een eigen rol bij, met ruimte om van richting te veranderen zonder elkaar kwijt te raken.

Dat is een universiteit op haar best. Een plek van verbinding, van nieuwsgierigheid, van vragen, perspectieven en van beweging.

En dat stemt mij optimistisch.

Gefeliciteerd met 113 jaar in beweging.

Dank u wel.